

NAMA 6.

HE KUPU
WHAKAMARAMA.

HE KUPU WHAKAMARAMA.

Nama 6.

NELSON.

AKUHATA, 1898.

EDITOR—REV. F. A. BENNETT.

TE MATENGA O REV. HOHUA MOANAROA.

He nui te pouri o nga tangata o te Hahi ki te taha Maori, i te taenga atu o te rongo kua mate a Rev. Hohua Moanaroa ki Nga-ruawahia i te 24th o nga ra o Hurae.

Kotahi ano te wiki o te paanga mai o tana mate ki a ia, ka hemo nei.

Na te Manihera, Ahirikona, ia i iriiri.

Ko ia te hoa o Te Manihera i te tunga o nga kura Maori ki Maraetai ki Kohanga.

I akona ia e Pihopa Herewini ki te kura o Tepene, Akarana. I whakapangia hei Rikona i te tau 1860. No te tau 1873 ka whakapangia hei Piriti e te Pihopa o Akarana.

Inga takiwa o te whawhai ki Waikato, ko taua kaumatua tonu te hoa o Pihopa Herewini. He haereere tonu ta raua i waenganui i nga ope Pakeha, Maori, he kimi tonu ta raua i nga tikanga e taca ai te hohou o te rongo.

No te mutunga o te pakanga, ka riro i a Rev. Hohua Moanaroa te pariha a Ahirikona Manihera, timata atu i Waikato Heads ki Manukau, tae atu hoki ki nga takiwa o uta.

He rangatira nui taua kaumatua no te hapu o Ngatitipi, he whanaunga tata no nga tangata nunui o Waikato, tae atu hoki ki te Kingi e noho mai nei.

Ahakoa i tana kaumatua tanga, kua kore ana kanohi i kite, kaha tonu taua kaumatua ki te karakia haere i ana tangata. E ki ana nga pakeha, rite tonu te ahua o taua kaumatua ki nga rangatira pakeha, te pai o ana tikanga katoa, me tana mohio ki nga ture rangatira a te pakeha. Tera te tangi mai nei nga mimita o te Hinota o Akarana mo te ngaronga atu i waenganui i a ratou o tenei kaumatua i arohaina nuitia nei e te Maori e te Pakeha. Ana tau i tana matenga e 76.

(Piripai iii, 14.)

HE WHAKAHOKI MO NGA PATAI.

(1) Na Rev. Hoeta Te Hata. (Kaore i

oti te whakahoki i tera putanga o te puka-puka nei. Nama 4.) Ko te roanga tenei :—

Matiu xviii, 30. "Kahore ia i pai." Ko te ahua tenei o te tangata. Kei te inoi kau kia murua e te Atua ona ake hara, tena ko nga hara o etahi atu ki a ia, kaore ia e pai ki te muru. Hoatu ana e ia te whiu kino, ara "maka ana i a ia ki te whare herehere." Kei penei to tatou ahua e hoa ma. Kei wareware tatou ki te tikanga o te inoi nei "Murua o matou hara, me matou hoki e muru nei i o te hunga e hara ana ki a matou." Kia muru tatou i nga hara o te tangata, hei reira muru ai hoki te Atua i o tatou ki a ia ina inoi atu tatou.

Engari kaore i te penei me te pononga kino nei, te ahua o nga tangata katoa; titiro ki te rarangi 31, "Nui atu to ratou pouri." Ko nga hoa enei o taua pononga.

Kia ratou ko te ngakau ponri, ki te Atua he riri mo tana mahi kino (r. 34).

Na ratou i whakaatu ki to ratou Ariki. Ko te mahi tenei ma te ngakau whakaponono. Kawea atu nga pouritanga, nga mamac-tanga, nga raruraru katoa ki te Ariki, kia waiho ai Mana te tikanga mo aua mea katoa e whakapouri nei i to ngakau.

No te rongonga o te Ariki, katahi ia ka riri (r. 32). "Pononga kino, i whakarerea noatia e ahau taua moni tarewa katoa i a koe, nau hoki i inoi mai ki a au : (r. 33) E hara oti i te tika kia tohungia e koe tou hoa pononga, me ahau hoki i tolu ia koe?" Ko te hara o te tangata nei, ko tana korenga e muru i te hara o tana hoa, i te mea i inoi ia ki te Atua kia murua atu tona ake hara. Ko tana tangi, i whakarangona mai e te Atua. Ko ta tona hoa kaore ia i whakarongo atu. I te mea kua tohungia tatou e to tatou Ariki, kei wareware hoki tatou ki te tohu i nga tangata kua kino mai nei ki a tatou.

Rarangi 34. "Na ka riri tona ariki, a tukua ana ia ki nga kai whakamamae," kia rite ai te kupu ra, "Te tangata hoki kahore ona ngakau tohu, e kore e tohungia ina whakawakia." (Hemi ii, 13.)

Tenei tetahi patai mo runga i te tikanga o nga kupu i runga ake nei. Nga hara kua

murua nei, e kore ranei aua hara e whakarahia mai hoki a muri ake nei?

Ma nga toto o te Karaiti ka taea ai te muru atu o nga hara. (Hoani iii, 18.) Engari ma te whakapono hohonu o te ngakau ki a te Karaiti, ka riro ai nga hara i roto i ona toto.

Ka pewhea te tangata i mau nei tana whakapono kia te Karaiti, engari no muri mai tahuri ke ana, whakarerea ana a te Karaiti e ia? Ko te whakahoki mo taua patahi, ko nga hara o taua tangata ka hoki katoa mai ki runga ano ki a ia. Titiro ki te pononga i runga ake nei (rarangi 34). Ko taua nama i murua katoatia (r. 27). No muri mai, whiua ana kia utua katoatia. I a tatou e noho ana i roto i a te Karaiti, kei te murua tonutia o tatou hara (1 Hoani i, 8, 9.) Ki te whakarere tatou i a Ia, kua rite tatou ki to tatou ahutanganga i mua o to tatou tauritanga ki te whakapono.

Kei te Karakia iriiri tamariki etahi kupu whakamarama. "E hoa ma, i whakahuatia, i whanau nga tangata katoa i roto i te hara." Kei tenei ahutanganga te tangata whakapono kore. "Kia meinga hei manga ora mo taua take." Ko te whakaritenga tenei mo te tangata whakapono. Ara, e hoa ma, ko te tangata i waho o te Karaiti, kei raro i te riri o te Atua, ko te tangata i roto i a te Karaiti kei raro i te aroha noa o te Atua. Ko tetahi kei te pouritanga, ko tetahi kei te maramatanga e haereana. Ko te tangata e hoki atu ana i te maramatanga, ki te pouritanga, ka whakairia ki runga kia ia nga whiu me nga mamaetanga katoa o taua ao pouri, neke ake i nga whiu mona i mua o tana tauritanga ki a Te Karaiti. (Hoani v., 14.) "Ki te kore e u tetahi ki roto ki a au, ka maka atu ia, ano he manga, a ka maroke." (Hoani xv., 6.)

E penei ana te ahua me te tangata i roto i te moana e tata ana te toremi i te nunui o nga ngaru. I taea taua tangata te kukume mai ki tahaki. I tana turanga ki uta, ora ana ia. Engari ko taua tangata i porangitia, peke atu ana ano ki roto ki te wai. E penei ana te ahua o te tangata i te tauritanga ketanga i a te Karaiti. (1 Hoani i, 7.) Rarangi 35. "Tera ano e pera toku Matua i te rangi ki a koutou ki te kore e whakarerea ncatia atu i roto i o koutou ngakau nga he a te teina o tenei o tenei o koutou." Hekupu tohutohu, whakatupato tenei i a tatou katoa. He taonga nui rawa te ngakau tohu (Korohe 3, 13. Epeha 4, 32.). E ki ana a te Karaiti, "Ka koe te hunga tohu tangata: e tohungia hoki ratou." (Matiu v, 7.)

"Houhia te rongo, a e houhia ano te rongo ki a koutou." (Ruka vi, 37. Hemi 5, 9.)

I N I A .

Nga tangata o tenei whenua 287 miriona. Nui atu nga tangata o Inia i nga tangata katoa o Awherika me Merikana ki te Tonga, ina huihuia.

Mehemea ki te huihuia katoatia nga tangata o te ao nei, 1,500 miriona te tokomaha. Ara ki te whakaurua nga tangata o te ao ki roto ki nga ropu e rima; ko tetahi o aua ropu ka ki tonu i nga Inia anake.

He whakapakoko te nuinga o nga Atua o tenei iwi.

1,686 nga mihinare kei te kauwhau i te Rongo Pai ki aua 287 miriona tangata.

Ko enei iwi katoa kei raro i te maru o te Kuini o Ingarani.

Tenei tetahi tikanga a etahi hapu o Inia. Mehemea ka mamae te hiningaro i te pehitanga a te hara, ka haere ki te timatatanga o to ratou awa nui, (Ganges) ka wewete i o ratou puutu, ka haere ai ma te whenua a tae noa ki te kongutu awa, ka hoki ai ma tetahi taha o te awa, a tae noa ki te puputanga mai o taua awa. E ono nga tau e haere ana ka tae ai ki te tutukitanga. Ko te utu tenei mo te hara.

Tekau mano nga pauna £10,000 e kohikohia ana i te tau e nga hoia pakeha me nga opiha o Inia, hei tuku i te Rongo Pai kia toro haere i roto i nga hapu o Inia.

NGA WAHINE O INIA.

E kua ana e 24 miriona nga wahine kua pouarutia o Inia e ora mai nei. E whitu tekau ma waru mano, o aua wahine i pouarutia i te mea kaore ano nga tau i tae ki te iwa. Kino whakaharahara ana nga tikanga mo nga pouaru. Ko ta ratou ture e ki ana, kia kotahi ano te kainga o te pouaru i roto i nga haora e rua tekau ma wha. Ko te kai mana he raibi anake. I roto i nga marama katoa e rua ana nohopukutanga. I aua ra kaore rawa a ia e tukuna kia pa ki te kai, Kaore hoki e hostu he wai i aua ra. Ki te tono ia ki tetahi wai mona, ka ringihia atu ki roto ki tana taringa.

Titiro ki nga kupu a tetahi wahine o Inia ki te mihinare:—Ae, kei te kite ano pea koe i te pouritanga, engari kaore rawa koe e mohio ki oku pouritanga me oku mamaetanga. I tou pouritanga, ka tae koe ki to pukapuka (te Paipera) ka kite koe i te

maramatanga hei whakamarie i to ngakau. Ko ahau ia, kaore rawa he huarahi e kite ai au i tetahi maramatanga."

I WAENGANUI O TE AHI.

Tera tetahi tangata whakapono no to tatou Hahi, he Maori no Inia. Ko te haerenga mai o tetahi Pakeha whakapono kore, ki te whakato i taua Inia, mo tana tahuritanga ki te whakapono ki a te Karaiti. "Kaore he painga e puta atu ki a koe i runga i to tahuritanga ki te whakapono. Tena, he aha te painga kua homai e te Karaiti mou?" Ko te patai tenei a taua tangata whakapono kore.

Katabi ka whakabokia atu e te Inia, "Nana ahau i ora ai." Ko te kiianga atu a te Pakeha, "Tena whakamaramatia te tikanga o to kupu."

Katahi te Inia ka ki atu. "E pai ana. Whai mai i muri i ahau kia whakamaramatia aie ahau te tikanga o taku kupu." Ka whakatika raua, ka arahina e te Inia tana hoa ki waho o te whare. Te taenga atu ki te marae, ka kohikohia mai he rau rakau maroke, ka whakatakoto kia rite ai ki te ahua o tetahi ringi nui. Katabi ka kimitia e taua Inia he toke. Ka kitea, ka tukua e ia te toke ki waenganui o te ringi rau rakau. Katahi ka takirihia e ia he maati, ka hoatu ki roto ki nga rau maroke nei. Ko te muranga o taua ringi, a taiawhio noa. Kua kore he wahi hei putanga atu mo te toke ra. Kua kaha te mura o nga rau maroke ra kua kaha hoki te whakawiri, te takaakeoke o te toke ra. No te roanga o te Pakeha whakapono-kore nei e matakitaki ana, (me te kore hoki ona e mohio ki te tikanga o te mahi a te Inia), katahi ka totoro atu te ringa o te Inia kite toke ra, i roto i te au o te ahi, ka hapainga mai e ia, ka kawea ki tetahi wahi pai, ka hoatu ki roto ki nga otaota haere atu ai.

Katahi te Inia nei ka tahuri ki tana hoa pakeha, ka ki atu ki a ia, "Na kei te rite ki tena, ta te Karaiti i mahi ai moku. I roto ahau i nga muramura ahi o te reinga, kore rawa he huarahi i kitea hei putanga atu moku i roto i taua muramura. I tau te riri o te Atua ki runga ki ahau. Ko te mate anake i mua i ahau. Na te Karaiti i tango ki runga ki a ia te utu i rite ai moku. I mate ia mo oku hara. I rite ahau ki tetahi mouna i unuhia mai i roto i te Ahi. (Hakaraia 9, 2.) Ahakoa i rite ahau ki tetahi toke, inaianei kua whakatungia ahau e ia ki te turanga hou. "Ko ia ano te

aroha o te Atua ki te ao, homai ana e ia tana Tama kotahii, kia kahore ai e mate te tangara e whakapono ano ki a ia engari kia whiwhi ai ki te oranga tonutanga." (Hoani 3, 16.)

NGA TAMARIKI O TE AUTE.

(Ko te roanga tenei o nga korero.)

Te taenga atu o to matou ope katahi ka powhiritia atu ki te whare Karakia. Te mutunga o te Karakia, ka huihui katoa matou ki te whare o Wi Kātene. I whakatakotoria ki reira te hakari a nga Maori. Mo wai e korero nga kai katoa a te pakeha, hui atu ki nga kai hoki a nga tupuna. Ka mutu te kai, ka timata nga whai-korero. Na Turangapeke, na Rupine na Huta Paaka, nga mihi ki te manuhiri. Na Te Tatana, na Ware Waitai, Na Hare Kohere, Na Biwai Hiwinui, na Balneavis, mo etahi atu nga korero me nga mihi ki nga tangata whenua. Ka mutuera, ka riro i a Hemi Matenga raua ko Rev. Perepe Peneti nga mihi mo nga manuhiri me nga tangata whenua me te whakamarama i nga huarahi e kitea ai he painga mo te iwi Maori. Ka mutu te karakia katahi ka kohihoki nga tamariki ki nga whare i whakaritea ai mo ratou hei nohanga i Motueka.

I te Wenerei ka purei kiki-poro ki nga toa o Motueka me Riwaka. Mate rawa te Pakeha i te Maori. 37 : 0 nga paina.

I te ahiahi huihui katoa ki te hoooro. I reira te waiata te ngahau a nga tamariki.

Nga moni i riro mai o Motueka £13 8s.

Ao ake ka hoki ki Whakatu. I te ahi ahi he huihuinga ki Whakatu kia rongia i nga korero a Te Tatana raua ko Rev. P. Peneti mo te ahuatanga o nga mahi a te Hahi i roto i nga takiwa Maori. Ko Te Pihopa te Tiamana o taua huihuinga, I whai kupu ano hoki a Rev. Tietetene raua ko Horowe.

I te Paraire, he haere paitekara te mahi i te ata. No te 2-30 ka huihui katoa ki Bishopdale ki te kainga o te Pihopa. I te toru, ka huihui ki roto i te whare karakia o te Pihopa. E rua nga kauwhau, kotahi he reo Pakeha na Rev. Tietene ko tetahi he reo Maori na Rev. P. Peneti.

I te ahi ahi he hui nui ki te hoooro Kawanatanga,

Ki tonu i te tangata. Na nga tamariki Maori te ngahau, ara te waiata.

I te Hatarei ka tu te pakanga a Te Aute ki Nelson. He tangata kaha katoa nga

tangata o te Nelson Karapu. Te mutunga o te purei e toru paina, a tetahi taha, e toru hoki a tetahi

I te ahiahi i karangatia katoatia nga tamariki o Te Aute ki te Kareti Pakeha o Nelson. Ko te waiata na nga tamariki o Nelson. Ka ntu tera katahi ka whakakitea te "Magic Lantern" (he ramu whakakitekite whakaahua i te po). Ko nga whakaahua no nga wahi i hurihia e te pakarunga o tetahi maunga i Itari.

I te wiki ka kauwhau ano nga tamariki Maori ki nga kura Ratapu. I te ahiahi ka kauwhau ano nga tamariki kaumatua ake, ki nga pakeha. Nui atu te whakamoemiti me te aroha o nga pakeha ki nga tamariki Maori mo a ratou kupu i whakahua ai.

No te ata o te Mane ka haere a Matenga raua ko Peneti ki Blenheim, ki Wairau, ki Waitohi, ki Waikawa, ki te whakarite i nga mahi ma nga tama iki nei ki reira, ki te whakarite hoki i nga kainga hei nohanga mo ratou.

No te Turei ka whakaritea e Te Tatana tetahi pikiniki nui, hei powhiritanga ma ratou ko ana tamariki i nga tangata katoa i manaaki nei i a ratou. I haere katoa ratou ki nga onepu i tai, ki reira haereere ai.

No te Wenerei ka rere to ratou tima. I te ahiahi ka tae ki Picton (Waitohi). Te mutunga o te kai ka huihui ki te Whare-Kura. I reira ta ratou ngahau.

Ao ake ka haere katoa ki Waikawa. Kaore i mohio mai nga tangata o te kainga, he ope tenei te haere atu nei. Rokohanga atu e raruraru ana te kainga. He maha nga mihi mai a nga tangata whenua. Na Matenga i whakahoki nga korero. I whai kupu hoki a Ware Waitai me Peneti. Te mutunga o te kai, katahi ka hokihoki katoa ngaimaua ki Waitohi: ma runga tereina, tae atu ana ki Blenheim.

Rokohanga atu e whanga mai ana a Rev. Te Kerehi, (Abirikona), me Mr Jenkins, me etahi atu. Kaore i roa e whakariterite ana kua tae katoa nga tamariki ki nga kainga i whakaritea ai mo ratou. I noho ano ratou i konei ki nga kainga o nga pakeha rangatira o tera whenua.

I te ata o te Paraire (Hurae 8th) ka tukuna mai e nga Maori o Wairau, o ratou tarapu me te kooti hei kawahi to matou ope ki to ratou kainga ki Wairau.

Te mutunga o te Kai, ka huihui katoa mai nga tangata ki te whare-kura. Na Arapeta Rore nga manuhiri i powhiri. Muri iho i a ia, na te Tatana nga korero. Pai atu ana korero; he tohutou nana i nga huarahi e kitea ai te ora mo te iwi Maori. He

maha atu hoki etahi i whai kupu o nga tangata whenua o nga manuhiri. Ka mutu nga korero, ka karakia. Te mutunga o te Karakia, katahi matou ka hoki-hoki ki Blenheim.

I te ahiahi he nui nga pakeha i huihui ki te hooori ki te whakarongo i nga mahi ngahau a te Maori.

I te Hatarei (Hurae 9th) ka purei kiki-pooro a Te Aute ki Wairau. Wini ake i nga tamariki Maori, 11 : 9 nga paina.

No te Wiki ka tukuna mai ano nga tarapu o nga Maori o Wairau ki te tiki mai i a matou Karakia katoa matou ki roto i to ratou whare kaakia (Weteriana). Ko nga kauwhau na Ware Waitai, Na Balneavis, Na Terei Ngatai, Na Riwai Hiwini, Na Hemi Matenga, Na Mr Jenkins, Na Te Kerehi, Na Peneti. No to matou putanga mai ki waho, ka tae mai te rongu, kua mate te munita o taua whare i karakiatia nei e matou a Rev. Hetaraka Warahi.

I hoki te nuinga o matou ki Blenheim ki te kauwhau ki nga tamariki o nga kura Ratapu.

I te toru o nga haora he karakia powhiri i nga tangata purei kiki-pooro, kia mahara ai hoki ratou ki nga mea o te Atua.

I te Ahiahi he karakia nui ki te Whare Karakia o Te Kerehi. E ono rau e whitu rau ranei nga tangata i tapoko ki roto ki taua whare Muri iho i te karakia nui, ka whai kupu a Te Tatana raua ko Peneti ki nga Pakeha, kia tahuri nui ratou ki te awihina i nga tikanga e ora ai te iwi Maori.

I te ata o te Mane ka haere katoa matou ki te matakita i te wahi i patupatua ai nga pakeha e te Rauparaha, ara e kiia nei e te pakeha "Wairau Massacre."

No te 2-30 p.m. ka huihui katoa atu matou ki te kainga o Mr Jenkins. Ko ia te rangatira o te Peeke i Blenheim. Nui atu te aroha o taua pakeha ki nga tamariki Maori.

No te 4 p.m. ka tae katoa matou ki te teihana o te Tereina. Ki tonu te teihana i te pakeha i haere mai ki te tangi atu ki o ratou hoa pakeha. I te Ahiahi ka tae ki Picton. I reira te ngahau i te po.

whakanekehia te taima o te Tima i te Ahiahi kia mutu ra no nga mahi o nga tamariki ka rere ai. No te 10-30 p.m. rere atu ana to ratou tima. Tangi atu ana, tangi mai ana. Noho mekemoke ana nga mea i waiho iho.

Huihui katoa nga moni i puta i runga i a ratou mahi £106. Te utunga o tu i nga raruraru katoa, ko nga moni i toe £44. No te taenga ki Poneke ka kitea ko te taima o nga tikiti mo te tereina kua pahure ke. U

ana ratou i te £9 mo te tureititanga o ratou tikitiki. Ko nga moni e toe ana inaianei e £95. Ko enei moni kua tukua hei awhina i nga mahi i roto i te iwi Maori o te Porowini o Whakatu.

NGA RETA KUA TAE MAI.

Ki te Etita o te Kupu Whakamarama: — Ehoa, kua kite ahua i te reta a Nikora Tautau i perehitia i roto i te Kupu Whakamarama mo te marama o Hurae. E rua nga take i mahue ai i nga tangata o Waikato te Whakaponu. Tenei tetahi o nga take (ki te korero a Nikora): —“ No te ata o te Ratapu ka tae ki Rangiaohia ko te kainga tera. o nga koroheke o nga tamariki, o nga wahine, katahi ka puhia ki te pu, ka tahuna oratia te tokomaha ki te ahi i roto i te whare kotahi.

Ko te take tenei i mahue ai te karakia ki te Atua nui o te Rangī.”

Ehoa o te Etita, he kupu nui rawa tenei hei tirohanga iho ma tatou. Mehemea ki te kore e whakamaramatia taua kupu, tera nga Maori kua kite nei i aua korero, e whakaaro, i ata tahuna oratia aua tangata e nga hoia a nga Pakeha. Ka waiho ai taua whakaaro hei kinonga mo ratou ki te whakaponu hoki; kawea mai nei e te Pakeha. Ehoa, e te Etita, kua kite nei nga tangata i nga korero a nga Maori mo taua raruraru, kati, he tono atu tenei kia perehitia hoki e koe nga korero a tetahi o nga Apiha (officer) o nga hoia pakeha i uru nei ki roto ki taua whawhai. Kua whakapotoina e ahau nga korero kei kore e uru ki to pepa. Ko enei korero katos na taua Apiha: —“ I kite ahau i a Kanara Nikihana (Colonel Nixon) me etahi Apiha e tu mai ana i tera taha o nga whare. Katahi ahau ka haere atu ma waenganui i nga whare ki a ratou. I ahau e haere ana, ka karanga mai ratou ki ahau. Kaore ahau i ata rongu atu i a ratou kupu. Haere tonu au. I ahau e haere ana, ka kite ahau i tetahi turupa i te whatitoka o te whare. I mahara ahau e tuturi ana, e titiro atu ana ki roto. No taku tatanga atu ki te whatitoka, he maha rawa nga pakutanga mai o nga pu ki ahau, engari kaore au i tu i nga mata.

Kua kite atu au ko te turupa e tuturi ra kua mate ke. He Maori katoa hoki nga tangata o roto o te whare i paku mai nei nga pu,

Katahi te Kanara ka karanga mai ki a maua ko te Kapene (Captain Walmsley) kia tomokia taua whare. E rima ano putu te

teitei o taua whare. Me tuohu rawa te tangata ka uru atu ai ki roto. Kua mohio noatu au ko te mate matou mehemea ki te tohe matou ki te tomo i taua whare. Engari e taea te aha i te mea kua puta te kupu a te Kanara kia tomokia. Nana tonu matou i arahi. He pitara katoa i roto i o matou ringaringa. Te taenga atu ano ki te whatitoka, katahi ka puhia mai matou: tu rawa te mata ki te Kanara. Mate tonu atu ia. Katahi matou ka pouri rawa mo te matenga o to matou Kanara. Te kitenga o nga hoia kua mate te Kanara, katahi ka mea ratou kia tomokia ano te whare, Kaore i taea. E wha atu hoki o matou hoia i mate. No te taenga mai o nga hoia tuturu, ka riro ma ratou e toro taua whare. Kaore hoki i taea e ratou. (Ko taua whare i hanga ki runga ki tetahi rua. I roto i te rua nga Maori e pupuhi mai ana). Kota i te pakeha i oma tonu atu, no te taenga atu ki te whatitoka ka hinga whakamuri, mate rawa. No tenei katahi ka tahuna te whare ki te ahi. Ka puhia hoki te whare, pena me te ua te mata e rere ana. Kua mahara katoa nga pakeha kua matomate katoa nga Maori o taua whare.

Na, e te Etita, ka kite tatou i te ahua o tenei whawhai me nga mate o te taba pakeha. He mea tika ki te ture a te Pakeha, a te Maori hoki, ki te pupuhi tonu i te pa kaha, i te whare ranci, i nga va o te pakanga mehemea ki te kore te hoa riri e tuku i to ratou kainga. I pera ano te tikanga i te pakanga a Wiwi ka a Tiamana i enei tau kua pahure ake nei.

Mehemea he wahine, he tamariki, i roto i taua whare, na te tohe tonu o nga Maori i mate ai ratou, ebara i te mea i ata tahuna e te Pakeha, Kaore hoki nga Pakeha i mohio i reira ratou.

Heoi, na to hoa aroha na te Pakeha.

HANATA PARAONE.

Nelson, 18/8/98.

PITO-PITO KORERO.

1. Kei te waianga atu te Etita o ta intou pepa ki etahi ingoa Maori mo ta tatou manu. Kimihia mai he ingoa e rite ana mo te manu nei, kia tere ai ta tatou iriiri i to mokai nei.

2. No te ata o te Mane (Akubata 15th) ka mate te Kai-whakaako, (Mr McDonald), o te Kura Maori o Waikawa (Picton). Ko te timatanga o taua mate he “influenza.”

Kaore ano i mohiotia ka pewheatia ranci te tikanga mo taua kura.

3. Kei a Hepetema ka tac te Kai titiro o nga kura Maori ki Whangarae (Croiselles) ki te whakamatautau i nga tamariki, ki te whakahaere i etahi tikanga mo taua Kura. Kua tac he Okena (Organ) ki Whangarae, hei ako i nga tamariki ki te waiata.

4. Kua whakaritea he minita Weterian mo nga Maori o Wairau, hei tango i te tu turanga o Rev. Hetaraka Waruhi. Ko tana ingoa pakeha ko Haddon, i ahu mai i Patea, raua tabi ko tana wahine. He tai tamariki nei, he hawhe-kaihe. Nau mai ki te Wai-pounamu. Ma te Atua korua e awbina, e tiaki, e manaaki i runga i nga mahi katoa e whakahaere ai korua hei painga mo te tinana mo te hinengaro o ena iwi ka waiho nei ko korua hei Hepara.

5. He mihi atu tenei ki te Etita o "Te Tiupiri" mo te marama o tana whakatakoto i ana korero hei whakaoho i te ngakau o te tangata kei haere wairangi noa iho ki runga ki nga huarahi o te hunga haurangi. Na te waipiro tatou i patu i muc ake nei, kati, e te iwi, kimihia te huarahi e katia ai te waipiro ki te iwi Maori katoa. E tino tautoko ana tenei i nga korero a "Te Tiupiri" mo Hurae 26th.

6. Ki nga tangata o te Porowini o Whakatu. Hei nga ra whakamutunga o Akuhata ka tac atu a Peneti ki Motueka, Takaka, Whangarae. Hei te timatanga o Hepetema ka tac atu ki Wairau, Waikawa, ki Kaikoura hoki. Tera hoki e kawea atu te ranu whakakitekite whakaahua hei matakitaki ma koutou.

7. Hei a Hanuere ka tac mai tetahi o nga tamariki o Te Aute ki te Kareti a te Pihopa (Nelson), kia akona ki nga matauranga mo nga minita. mo te ngaro atu o Peneti ki te Aotearoa ka riro ai ma taua tamaiti nga mahi o tenei Porowini e whakahaere.

8. Kua riro a Pehira Te Teira (te moko-puna a Te Teira Minita o Whanganui) ki te Parapara o utu Whanganui hei Kai-whakaako mo tetahi kura Maori i reira. Kanui te tangi o nga tangata o Putiki ki ta ratou tamaiti kua riro atu nei i waenganui i a ratou. Ka whitu nga tau o Pehira e whakatangitangi ana i te Okena o te Whare-Karakia o Putiki, me tana kaha tonu hoki ki te ako i nga tama riki ki te waiata. I mihi katoa nga tangata o Putiki ki ta ratou tamaiti i mua o tona haerenga. Hoatu ana hoki ta ratou tohu aroha ki a ia, kotahi te tuuru whakahingahinga, me te paaki paraihe mahunga.

9. Hei a Hepetema ka whakahokihoki ai nga patai. Kua kore he wahi i tenei perehitanga.

10. Kua tac mai te reta a Nikora Tautau whakaatu mai i tana ingoa i kite ai mo ta tatou manu. Hei a Hepetema whakataua ai te ingoa tuturu.

11. Kua whakaritea he minita Pakeha o te Pihopa o Karaitiati (Christchurch) hei Hepara mo nga hipi Maori o tera Porowini o te Wai-pounamu.

NGA KOHIKOHU O TENEI MARAMA.

	£	s.	d.
Huta Paaka, Motueka ...	0	10	0
H. H., ...	0	2	6
Bishop of Waiapu, Napier ...	1	0	0
Rev. Arthur Williams, Te Aute ...	1	0	0
Miss Williams, Hukarere ...	0	12	0

Ka tuhi tuhi mai koutou ki ahu me penei ngare kupu mo te whare pukapuka.

REV. PERERE PENETI,
Nelson.

Bond, Finney & Co., Printers, Nelson.